Bloostelling aan alcohol door ouders: Argumentatie van Nederlandse kinderen tussen de vier en acht jaar

Universiteit Utrecht

Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Jennifer Huizen, 5748232
Esther Beljon, 5857775
Chinouk van de Water, 4058054
Dymphe Laan, 4064755

Begeleider: Tessa Scheffers – van Schayck
Datum: 22 juni 2016
Aantal pagina's : 17

Abstract

Background: These days there are a lot of children who start drinking alcohol at a young age, while there has been a frequently low amount of studies that examine the effects of exposure to parental alcohol use. This study examined whether Dutch children between four and eight years old give arguments in the attribution of alcoholic beverages in the eABT (i.e., *electronic version of the Appropriate Beverage Task)* regarding children's exposure to parental alcohol use. The aim of this study was to find the relation between exposure to parental alcohol use and children's argumentations about alcohol. This is examined on four levels (i.e., gender differences, age differences, differences in frequency and differences in intensity). *Method:* The data collection found place between the end of March and the beginning of May in the city of Utrecht. A combination was made of quantitative and qualitative research, also called a mixed-method. The qualitative data from the children were conducted from the eABT and a semi-structured interview and the quantitative data were conducted from the questionnaires for the parents. *Results:* The results showed that age and gender differences affected the reasoning of children when they were exposed to parental alcohol use. However, this did not apply for the frequency and intensity of parental alcohol use. This means that parental alcohol use has an influence on the argumentations of children in relation to exposure to parental alcohol use.

Keywords: children, eABT, alcohol exposure, sex and age differences, intensity and frequency.

Bloostelling aan alcohol door ouders: Argumentatie van Nederlandse kinderen tussen de vier en acht jaar

In de huidige maatschappij wordt er door adolescenten veelvuldig alcohol gedronken in Nederland. Onder adolescenten (16 tot 20 jaar) drinkt 76.2% alcohol (CBS, 2016). Daarnaast laat dit onderzoek zien dat 14.6% van de jongere adolescenten (12 tot 16 jaar) alcohol drinkt. Volgens verschillende onderzoeken ligt het Nederlandse alcoholgebruik van adolescenten hoog in vergelijking met andere Europese landen (Boelema, ter Bogt, van den Eijnden, & Verdurmen, 2009; Kleinjan & Engels, 2010; van Zundert, van der Vorst, Vermulst, & Engels, 2006). Vroegtijdig alcoholgebruik (i.e., voor het 15^{e} levensjaar) is ernstig, aangezien dit samengaat met psychische problematiek, waaronder een antisociale gedragsstoornis, andere externaliserende problemen en soms ook internaliserende problemen (Sartor, Lynskey, Heath, Jacob, & True, 2006). Daarnaast is vroegtijdig alcoholgebruik een voorspeller van meer alcoholgebruik op latere leeftijd (Grant, Stinson, & Harford, 2001; Pitkänen, Lyyra, & Pulkkinen, 2005; Englund, Egeland, Oliva, & Collins, 2008).

Er zijn twee soorten factoren die specifiek invloed hebben op alcoholgebruik in de adolescentie: contextuele factoren en individuele factoren. Onder contextuele factoren worden wetten en regels van de overheid verstaan (Pettersson, Linden-Bostro, & Eriksson, 2009). Daarnaast spelen individuele of interpersoonlijke factoren, zoals alcoholgebruik van ouders, hechting tussen ouder en kind (Pettersson et al., 2009) en alcoholgebruik van broers en zussen, vrienden en andere personen in de omgeving van het kind (Poelen, Scholte, Willemsen, Boomsma, & Engels, 2007) een rol. Het is nog onduidelijk welke factoren de grootste invloed hebben op het alcoholgebruik van adolescenten(Pettersson et al., 2009). Daarnaast is er een onderzoek dat laat zien dat alcoholgebruik door de ouders een groot risico is voor alcoholgebruik in de adolescentie (Lieb et al., 2002).

Uit onderzoek van Kleinjan en Engels (2010) blijkt dat ouders invloed hebben op het alcoholgebruik van hun kinderen. Er is een positieve samenhang tussen alcoholgebruik van ouders en later alcoholgebruik van hun kinderen (Otten, Harakeh, Vermulst, van den Eijnden, & Engels, 2007). Ook blijkt dat hoe meer alcohol wordt genuttigd door ouders, hoe meer dit in de toekomst wordt gedaan door hun kinderen (Van der Vorst, Engels, Meeus, & Deković, 2006). Daarnaast blijven ouders voor een lange tijd invloed hebben op hun kind, ook nog in de late adolescentie (Wood, Read, Mitchell, & Brand, 2004). Alcoholgebruik door de ouders is dus een grote risicofactor voor later alcoholgebruik door hun kinderen (Zucker et al., 2008). Als beide ouders alcohol nuttigen en het kind regelmatig wordt blootgesteld aan alcohol is de kans groter dat een kind alcohol gaat drinken (Lieb et al., 2002). Een verklaring hiervoor is dat ouders die zelf meer alcohol nuttigen permissiever zijn met betrekking tot het nuttigen van alcohol

door hun kinderen. Deze kinderen zien het nuttigen van alcohol als iets dat sociaal geaccepteerd is (Van der Vorst et al., 2006). Niet alleen het alcoholgebruik van ouders op zich is van invloed op het alcoholgebruik van adolescenten. In de vroege adolescentie is een alcohol specifieke opvoeding en de manier van communiceren tussen ouder en kind belangrijker voor het alcoholgebruik dan het ouderlijke alcoholgebruik (Koning, Engels, Verdurmen, & Vollebergh, 2010; Ennett, Bauman, Foshee, Pemberton, & Hicks, 2001). Dit kan verklaard worden doordat adolescenten niet direct zijn blootgesteld aan het alcoholgebruik. Bovendien heeft het alcoholgebruik van ouders ook invloed op jonge kinderen. Wanneer ouders frequent alcohol nuttigen, zullen kinderen positieve representaties hebben over alcohol (Mares, Stone, Lichtwarch-Aschoff, & Engels, 2015; Zucker, Kincaid, Fitzgerald, & Bingham, 1995). De representaties en ideeën over alcohol worden al op jonge leeftijd ontwikkeld, aangezien kinderen vanaf hun derde levensjaar alcoholische drankjes kunnen identificeren (Kuntsche, Le Mevel, & Zucker, 2015; Zucker et al., 1995).

Er is nog weinig onderzoek gedaan naar blootstelling van kinderen aan het alcoholgebruik van ouders en de mogelijke invloed hiervan op het toekomstige alcoholgebruik in de adolescentie. Echter, dit is relevant om te onderzoeken omdat interventies zich moeten richten op blootstelling aan alcoholgebruik van ouders wanneer blijkt dat er een relatie is tussen blootstelling aan alcohol en meer alcoholgebruik op latere leeftijd. Er is al wel veel duidelijkheid over de gevolgen van blootstelling aan alcohol van adolescenten door middel van reclame over alcohol (Snyder, Fleming Milici, Sun, & Strizahove, 2006). Dit onderzoek laat zien dat meer adolescenten tussen de 15 en 26 jaar alcohol drinken als zij blootgesteld worden aan advertenties of reclames over alcohol in de media (Snyder et al., 2006).

Daarnaast wordt in dit onderzoek gekeken naar argumentatie. De argumentatie bij kinderen is vanaf jonge leeftijd in ontwikkeling, omdat een kind hiermee in aanraking komt door beredeneervaardigheden te leren op de basisschool (Mercer, 2009; Mercier, 2011). Hierin is taal een belangrijk onderdeel. De taalontwikkeling verloopt snel tussen de leeftijd van drie en zes jaar (Berk, 2013). Wanneer de taal bij kinderen goed ontwikkeld is, kunnen zij beter beargumenteren waarom zij een bepaalde mening hebben (Mercer, 2009). Uit onderzoek blijkt dat duidelijke leeftijdsverschillen aanwezig zijn in het beargumenteren (Tak, Bosch, Begeer, & Albrecht, 2015; Van der Vorst, 2001). Kinderen van acht jaar kunnen situaties, verhalen en objecten beter beargumenteren dan kinderen van vier jaar. Daarnaast zijn ze taalkundig verder ontwikkeld dan kinderen van vier jaar (Van der Horst, 2001) en neemt de woordenschat toe (Tak et al., 2015). Kinderen van vier jaar vertellen vaker onsamenhangende verhalen waarin geen wie, wat, waar wordt vermeld en de belangrijke personen in de situatie niet worden genoemd. Kinderen van acht jaar gaan op taalkundig gebied al richting het volwassen taalgebruik en kunnen een

samenhangende situatie vertellen en situaties beter uitleggen en beargumenteren (Van der Horst, 2001).

Ook tussen jongens en meisjes zijn er verschillen te zien in het geven van een argumentatie. Uit onderzoek van Shaffer en Kipp (2014) is gebleken dat meisjes in het algemeen een betere taalontwikkeling hebben dan jongens. Op jonge leeftijd ontwikkelen meisjes zich namelijk eerder op het gebied van woordenschat, grammatica, begrip van spraak, uitspraak en het verwerken van zinnen en niet bestaande woorden (Lange, Euler, & Zaretsky, in press). Hierdoor kunnen meisjes zich op jongere leeftijd beter verbaal uitdrukken dan jongens, waardoor meisjes ook een betere argumentatie ontwikkeld hebben dan jongens (Shaffer & Kipp, 2014). Dit verschil tussen jongens en meisjes neemt echter geleidelijk af naarmate zij ouder worden (Lange et al., in press).

Onderzoek doen naar de argumentatie van jonge kinderen is lastig, omdat zij niet kunnen lezen of schrijven, beperktere taalvaardigheden hebben in vergelijking met oudere kinderen en gemakkelijk worden beïnvloedt door de manier waarop vragen worden gesteld (Dalton et al., 2005). Kuntsche, Le Mevel en Zucker (2015) hebben daarom de *electronic version of the Appropriate Beverage Task* (eABT) ontwikkeld. De niet-elektronische versie van dit instrument is oorspronkelijk ontwikkelt door Zucker en collega's (1995). Uit recent onderzoek blijkt dat de eABT een valide en gebruiksvriendelijk instrument is om alcoholkennis en –normen van kinderen te meten (Kuntsche et al., 2015). De eABT bestaat uit verschillende alledaagse tekeningen waarin kinderen bepaalde drankjes (i.e., non- en alcoholische drankjes) kunnen toewijzen aan personen (Kuntsche et al., 2015). Echter, het is onduidelijk of de eABT in staat is om de blootstelling van kinderen aan het alcoholgebruik van ouders te meten (Kuntsche et al., 2015).

Het doel van dit onderzoek is om met behulp van de eABT erachter te komen of blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders effect heeft op argumentatie die kinderen tussen de vier en acht jaar geven bij het toewijzen van de drankjes in de eABT-tekeningen. In het huidige onderzoek staat de volgende vraag centraal: "Gebruiken Nederlandse kinderen tussen de vier en acht jaar bij het toewijzen van alcoholische drankjes in de eABT-tekeningen een argumentatie met betrekking tot hun blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders?" Hierbij staan vier deelvragen centraal:

1. Is er een relatie tussen de frequentie van het alcoholgebruik van ouders en de argumentatie die kinderen geven bij het toewijzen van alcoholische drankjes in de eABT-tekeningen? Hierbij wordt verwacht dat kinderen tussen de vier en acht jaar een argumentatie kunnen geven met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van hun ouders, wanneer de ouders frequenter alcohol nuttigen (Mares et al., 2015; Zucker et al., 1995).

2. Is er een relatie tussen de intensiteit van het alcoholgebruik van ouders en de argumentatie die kinderen geven bij het toewijzen van alcoholische drankjes in de eABT-tekeningen? Hierbij wordt verwacht dat kinderen van ouders die intensiever alcohol nuttigen vaker een argumentatie hebben met betrekking tot blootstelling aan alcoholgebruik van ouders (Van der Vorst et al., 2006).
3. In hoeverre is er een leeftijdsverschil in argumentatie met betrekking tot bloostelling aan het alcoholgebruik van ouders in het toewijzen van alcoholische drankjes tijdens de afname van de eABT bij kinderen tussen de vier en acht jaar? Hierbij wordt verwacht dat oudere kinderen beter in staat zijn verhalen en objecten te beargumenteren (Van der Horst, 2001). Daarnaast neemt de woordenschat toe bij kinderen tussen de vier en acht jaar waardoor oudere kinderen meer mogelijkheden hebben om een logisch verhaal te vertellen (Tak et al., 2015).
4. In hoeverre is er een sekseverschil in argumentatie met betrekking tot bloostelling aan het alcoholgebruik van ouders in het toewijzen van alcoholische drankjes tijdens de afname van de eABT bij kinderen tussen de vier en acht jaar? Hierbij wordt verwacht dat meisjes beter kunnen beargumenteren waarom zij een keuze hebben gemaakt, omdat meisjes al verder zijn ontwikkeld in hun taalontwikkeling dan jongens (Lange et al., in press; Mercer, 2009; Mercier, 2011; Shaffer & Kipp, 2014).

Methode

Participanten

Aan dit onderzoek hebben 60 kinderen (31 meisjes en 29 jongens) uit 31 gezinnen deelgenomen. Alle kinderen waren tussen de vier en acht jaar oud met een gemiddelde leeftijd van M = 6.13 (SD = 1.11). Alle gezinnen waren woonachtig in de provincie Utrecht met uitzondering van de stad Utrecht. Van drie kinderen zijn de data verloren gegaan en zes kinderen zijn uitgesloten uit de kwalitatieve analyse, omdat ze in de eABT-afname een argumentatie gaven die alleen betrekking had op non-alcoholische drankjes voor de vader en moeder in de kerst- en feesttekening. In totaal hebben 79 ouders meegedaan aan dit onderzoek. Daarnaast zijn er 13 ouders niet meegenomen in de kwantitatieve analyse.

Procedure

Binnen de provincie Utrecht zijn scholen door middel van *random sampling* geworven. Scholen uit de stad Utrecht en Islamitische scholen zijn niet meegenomen in het onderzoek. De scholen zijn door middel van een uitnodigingsbrief per mail benaderd. In deze uitnodigingsbrief werd een beschrijving van het onderzoek gegeven en een coverstory gebruikt (i.e., onderzoek naar de vroege ontwikkeling van de leefstijl). Binnen

één week werden basisscholen gebeld om te informeren of zij aan dit onderzoek wilden meewerken. Uiteindelijk hebben 23 scholen (17.2%) meegedaan aan dit onderzoek en werden zij gevraagd om uitnodigingsbrieven aan ouders van kinderen uit de groepen één tot en met vier uit te delen. Naar aanleiding van deze brief konden ouders zich voor het onderzoek aanmelden via de website van het VOL-onderzoek (i.e., www.vol-onderzoek.nl). De inclusiecriteria voor dit onderzoek waren dat de ouders zich konden aanmelden wanneer hun kind tussen de vier en acht jaar oud was en het gezin woonachtig was in de provincie Utrecht met uitzondering van de stad Utrecht. Daarnaast is ook voldaan aan het criterium *informed consent*, omdat de ouders door de verstrekte informatie voldoende geïnformeerd waren over de inhoud en het doel van het onderzoek.

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van een *mixed-method*, waarin zowel kwalitatieve als kwantitatieve data zijn verzameld. De kwalitatieve (i.e., data uit de twee eABT-tekeningen gericht op de kerst- en feestsituatie) en kwantitatieve data (i.e., data verkregen uit de online vragenlijst voor ouders en gericht is op de intensiteit en frequentie van alcoholgebruik door ouders) zijn verzameld door middel van huisbezoeken (i.e., 30 minuten per kind) bij de gezinnen, die plaatsvonden vanaf eind maart tot en met begin mei 2016. Het huisbezoek bestond uit de afname van de eABT bij het kind op een tablet. Hierbij werd een semi-gestructureerd interview tijdens de eABT afgenomen, waarbij de argumentaties van de kinderen over hun keuze voor een drankje in de feest- en kersttekening in de eABT werd uitgevraagd. Dit werd opgenomen met geluidsapparatuur. Daarnaast is er na de eABT-afname ook een semi-gestructureerd interview afgenomen, waarbij er open vragen werden gesteld die betrekking hadden op de kennis over alcohol van kinderen. Ook dit werd opgenomen met geluidsapparatuur. Tot slot werd de online vragenlijst door één of beide ouder(s) ingevuld. Tijdens het huisbezoek werd gebruik gemaakt van het eABT-protocol, waarin leeftijds-passende teksten stonden beschreven die gebruikt werden voor de eABT-afname en de korte semi-gestructureerde interviews. Hierdoor zijn de interacties gestandaardiseerd en is de *observer bias* geminimaliseerd. De huisbezoeken werden uitgevoerd door twee getrainde onderzoeksassistenten van het onderzoeksteam. Eén onderzoeksassistent nam de eABT en het semigestructureerde interview af. Hierbij had de tweede onderzoeksassistent een ondersteunende en observerende functie. De afname van de eABT vond plaats op een rustige plek, zodat het kind niet afgeleid kon worden. Onderlinge communicatie tussen de participanten was niet toegestaan. Voorafgaand aan een huisbezoek werd telefonisch een afspraak gemaakt met het gezin. In het geval dat de tweede ouder tijdens het huisbezoek niet aanwezig was, diende hij/zij de vragenlijst binnen één week na het huisbezoek in te vullen. Na afloop van het huisbezoek kreeg het kind een cadeautje als dank voor het meewerken aan het onderzoek.

Ethische aspecten die van belang waren bij de eABT afname, waren anonimiteit, vertrouwelijkheid en vrije keus. Het was van belang dat de deelnemer niet geschaad of aangetast werd in zijn privacy. Daarnaast zijn de gegevens van de deelnemers vertrouwelijk behandeld. Verder had een deelnemer het recht om niet (meer) deel te nemen aan het onderzoek en het recht om een bepaald onderdeel van het onderzoek te weigeren (Saunders, Lewis, Thornhill, Booij, & Verckens, 2011). Een ander algemeen ethisch principe in dit onderzoek had betrekking op het handhaven van objectiviteit. Bij de data-verzameling was het van belang dat de gegevens nauwkeurig en volledig werden verzameld. Daarnaast moest subjectieve selectiviteit vermeden worden bij het vastleggen van de gegevens. Hiervoor is gebruik gemaakt van geluidsopnames waardoor de reacties van de participanten letterlijk overgenomen konden worden en hiermee de eigen interpretatie van de onderzoekers is voorkomen. Dit kwam de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek ten goede (Saunders et al., 2011).

Constructen

Argumentatie. Het construct 'argumentatie' werd gemeten door bij kinderen de eABT (Kuntsche et al., 2015) af te nemen. Hierbij is gekeken naar de verschillen in argumentatie met betrekking tot leeftijd en sekse. Voor de resultaten is geen gebruik gemaakt van het semi-gestructureerde interview dat bestond uit open vragen die na de eABT werd afgenomen. De eABT is een elektronisch en valide instrument dat gebruikt wordt om kennis van alcohol en alcoholnormen te meten bij kinderen tussen de vier en de acht jaar (Kuntsche et al., 2015). De eABT wordt afgenomen op een tablet en bestaat uit een oefentaak en een hoofdtaak. In de oefentaak worden twee tekeningen met dieren (i.e., hond, kat, konijn en koe, schaap) getoond met daaronder twaalf foto's van voedsel. Het kind krijgt de opdracht om bij ieder dier aan te geven wat hij denkt dat het dier eet door op één van de twaalf foto's te klikken. Dit doet het kind voor alle vijf de dieren. Hierna gaat de eABT door naar de hoofdtaak. De hoofdtaak bestaat uit tien tekeningen van verschillende alledaagse situaties (e.g., feest, kerst, uit eten etc.) waarin een wisselend aantal mensen (e.g., tussen vier en zes personen per tekening; opa's, oma's, vaders, moeders, kinderen etc.) wordt getoond. Onderaan deze tekeningen verschijnen twaalf verschillende soorten drankjes waarvan vier alcoholische drankjes (i.e., bier, witte wijn, rode wijn en champagne) en acht non-alcoholische drankjes (i.e., water, thee, sinaasappelsap, chocolademelk, cola, melk, limonade en koffie). Het kind klikt aan wat hij denkt dat elke persoon met de oranje pijl drinkt. Dit proces gaat door totdat alle personen (N=58) in alle tekeningen aan bod zijn gekomen. Acht tekeningen worden *random* getoond, behalve de feesttekening en de kersttekening. Deze twee tekeningen worden altijd als achtste en negende tekening getoond en worden herhaald als elfde en twaalfde tekening. Bij de herhaling van deze twee tekeningen kan het kind beargumenteren waarom hij een bepaald drankje aan een persoon heeft gegeven. De

argumentatie van kinderen werd gemeten bij het toewijzen van een drankje in de twee eABT-tekeningen (kerst- en feesttekening).

Ouderlijk alcoholgebruik. Om het alcoholgebruik van ouders te meten is gebruik gemaakt van een online vragenlijst voor ouders waarvan alleen de vragen zijn gebruikt die betrekking hadden op alcoholgebruik van de ouders. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de intensiteit en frequentie van het alcoholgebruik van ouders.

Frequentie ouderlijk alcoholgebruik. De frequentie geeft aan hoe vaak ouders alcohol nuttigen (Latendresse et al., 2008; Vorst et al., 2006). De frequentie is onderzocht aan de hand van deze vraag uit de online oudervragenlijst: "Hoe vaak heeft u de afgelopen 4 weken alcohol gedronken?". De vraag is gemeten op een vijfpunt-Likertschaal (i.e., 1 = geen alcohol in de afgelopen vier weken, 2 = één tot drie dagen per maand, 3 = één tot twee dagen per week, 4 = drie tot vier dagen per week en 5 = vijf tot zes dagen per week. Binnen dit construct is er onderscheid gemaakt tussen de frequentie van het alcoholgebruik van vader en moeder.

Intensiteit ouderlijk alcoholgebruik. De intensiteit geeft aan hoeveel alcohol ouders drinken en wordt gemeten door hoeveel glazen alcohol er in de afgelopen week door de ouders zijn gedronken (Van der Vorst et al., 2006). Dit construct bestond uit twee vragen (i.e., "Kunt u aangeven hoeveel standaardglazen alcoholhoudende drank u de afgelopen 7 dagen thuis heeft gedronken?" en "Kunt u aangeven hoeveel standaardglazen alcoholhoudende drank u de afgelopen 7 dagen buitenshuis heeft gedronken?"). Bij deze twee vragen konden de ouders aangeven hoeveel glazen zij in totaal hadden gedronken van vrijdag tot en met zondag (i.e., drie dagen) en hoeveel glazen zij in totaal hadden gedronken van maandag tot en met donderdag (i.e., vier dagen). Binnen dit construct is er onderscheid gemaakt tussen de intensiteit van het alcoholgebruik van vader en moeder.

Data-analyse

Kwantitatieve data-analyse. De kwantitatieve data uit de oudervragenlijst zijn geanalyseerd door gebruik te maken van het softwareprogramma IBM SPSS Statistics (versie 21.0). Beschrijvende statistieken zijn gebruikt om de steekproef te beschrijven. De afhankelijke variabelen zijn frequentie en intensiteit van het alcoholgebruik van ouders. Voor de intensiteit van het alcoholgebruik per ouder zijn twee vragen samengevoegd tot een totale intensiteit van die ouder. Er was sprake van blootstelling aan alcoholgebruik van ouders zodra het kind 'dit drinkt mijn moeder/vader vaak/regelmatig/altijd/ook' in zijn of haar argumentatie gebruikte wanneer het kind een alcoholisch drankje toewees in de twee specifieke eABT-tekeningen aan zijn of haar ouders. Voor de afhankelijke variabele 'argumentatie van kinderen' is een dichotome variabele gebruikt. Hierbij wordt 0 gezien als geen argumentatie met betrekking tot blootstelling en 1 als een argumentatie met betrekking tot blootstelling aan alcohol. Voor

beide onafhankelijke variabelen is apart een correlatieanalyse van Spearman (Gravetter & Wallnau, 2013) uitgevoerd, waarbij de samenhang tussen de onafhankelijke variabele en de afhankelijke variabele werd onderzocht. De data werd geanalyseerd aan de hand van een logistische regressieanalyse. Voordat deze analyse uitgevoerd kon worden, is er gekeken naar de aannames. Er is voldaan aan de aannames om een logistische regressie uit te voeren. Hiervoor moesten alle uitschieters gecorrigeerd worden. Voor de variabele 'frequentie alcoholgebruik moeder' is er één uitschieter aanwezig (i.e., voor gezin 1480). Deze uitschieter is naar beneden afgesteld. Dit moest aangepast worden omdat het getal twee standaarddeviaties boven het gemiddelde (M = 2.37, SD = 0.93) lag. Bij de variabele 'frequentie alcoholgebruik vader' waren er geen uitschieters aanwezig. Ook bij de variabele intensiteit (i.e., met betrekking tot het alcoholgebruik van vader en/of moeder) waren er geen uitschieters aanwezig. Nadat alle aannames waren gecontroleerd, kon de logistische regressieanalyse worden uitgevoerd.

Kwalitatieve data-analyse. De gehanteerde methode bij het analyseren van de kwalitatieve data is de kwalitatieve data-analyse methode van Baar (2016). In de analyse is de focus gelegd op de argumentatie die de kinderen tijdens de eABT gaven bij het benoemen van een alcoholisch drankje. Hierbij is alleen de argumentatie voor de ouders in de kerst- en de feesttekening geanalyseerd, aangezien dit onderzoek zich enkel richt op het ouderlijk alcoholgebruik en niet op het alcoholgebruik van anderen. De kwalitatieve gegevens (i.e., de geluidsafnames van de argumentaties uit het semi-gestructureerde interview tijdens de eABT) uit de argumentatie van de kinderen op deze tekeningen zijn eerst getranscribeerd (Saunders et al., 2011). Vervolgens zijn deze getranscribeerde interviews gecodeerd, waarbij de onderzoeksvraag en daarbij horende deelvragen van dit onderzoek richtinggevend waren voor de analyse. Voor het coderen zijn de interviews opgedeeld in tekstfragmenten die gericht waren op argumentatie met betrekking tot blootstelling aan alcoholgebruik van ouders. Aan elk relevant tekstfragment werd één label toegekend. Vervolgens zijn deze labels gecategoriseerd in groepen, waarbij labels die aan elkaar verwant waren in éénzelfde dimensie werden geplaatst. Aan deze dimensies werden kernlabels toegekend die de inhoud van de dimensies omschreven (Baar, 2016). Om de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te waarborgen hebben drie van de vier onderzoekers dezelfde drie interviews afhankelijk van elkaar gecodeerd, waarna de coderingen met elkaar vergeleken zijn en consensus tot stand is gekomen voor de data-analyse.

Resultaten

In de resultatensectie worden eerst de kwantitatieve resultaten (i.e., frequentie en intensiteit alcoholgebruik ouders) besproken. Daarna volgt een bespreking van de kwalitatieve resultaten (i.e., verschil in argumentatie m.b.t. leeftijd en sekse) .

Beschrijvende statistieken

De beschrijvende statistieken van de frequentie van het ouderlijk alcoholgebruik staan weergegeven in Tabel 1. De meeste moeders (42.6%) dronken één tot drie dagen per maand alcohol. Er zijn geen moeders die vijf tot zes dagen alcohol in de week dronken. Daarentegen dronken de meeste vaders één tot drie dagen per maand (26.5%) en één tot twee dagen per week (26.5%). Een kleine groep vaders (4.4%) heeft geen alcohol gedronken in de afgelopen vier weken. Dit betekent dat vaders frequenter alcohol dronken dan moeders.

Tabel 1

Beschrijvende statistieken van frequentie alcoholgebruik van vaders en moeders, weergegeven in percentages

	% Moeder	% Vader
Geen alcohol gedronken in afgelopen 4 weken	14.2	4.4
1 tot 3 dagen per maand	42.6	26.5
1 tot 2 dagen per week	26.5	26.5
3 tot 4 dagen per week	11.8	20.6
5 tot 6 dagen per week	0	8.8

Noot. De antwoordcategorie 'elke dag' is niet gebruikt in de analyse aangezien deze door geen enkele ouder is ingevuld.

Tabel 2 laat zien dat het gemiddelde aantal glazen dat moeders in de week dronken 3.72 (*SD* = 3.43) was. Het gemiddelde aantal glazen dat vaders in de week dronken, was 8.44 (*SD* = 6.25). Opmerkelijk is dat vaders meer glazen alcohol per week dronken dan moeders.

Tabel 2

Beschrijvende statistieken van intensiteit alcoholgebruik van vaders en moeders

	M	*SD*
Moeder	3.72	3.43
Vader	8.44	6.25

Frequentie ouderlijk alcoholgebruik

Voor de variabelen frequentie alcoholgebruik moeder, frequentie alcoholgebruik vader en argumentatie kinderen zijn Sprearman's rho correlaties *(r_s)* berekend, zie Tabel 3. Uit deze tabel is gebleken dat alleen de relatie tussen de frequentie van het alcoholgebruik van de moeder en van de vader significant was, r_s = .39, p = .002, tweezijdig, N = 57.

Tabel 3

Spearman correlatie tussen frequentie ouderlijk alcoholgebruik en de argumentatie van kinderen

Variabele	1	2	3
1. Frequentie alcoholgebruik moeder	-	.39*	-.04
2. Frequentie alcoholgebruik vader	.39*	-	.07
3. Argumentatie kinderen	-.04	.07	-

*Correlatie is significant met een α van .01 (tweezijdig)

Het verband tussen de frequentie van het alcoholgebruik van moeder en vader en de argumentatie van kinderen is gemeten aan de hand van een logistische regressieanalyse, zie Tabel 4. De resultaten van de logistische regressieanalyse laten zien dat er geen significant verband was tussen de frequentie van het moederlijk alcoholgebruik en de argumentatie van kinderen (*OR* = .87, 95% CI [0.44,1.68], *p* = .669). Ook het verband tussen de frequentie van het vaderlijk alcoholgebruik en de argumentatie van kinderen was niet significant (*OR* = 1.16, 95% CI [0.66,2.03], *p* = .616). Dit betekent dat de frequentie van het alcoholgebruik van de moeder en vader niet de argumentatie van het kind met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders voorspelt.

Tabel 4

Logistische regressie van de frequentie en intensiteit alcoholgebruik van moeder en vader

	B	*SE*	*OR*	*p*	95% CI
Frequentie alcoholgebruik moeder	-0.15	0.34	0.87	.669	0.44,1.68
Frequentie alcoholgebruik vader	0.15	0.29	1.16	.616	0.66,2.03
Intensiteit alcoholgebruik moeder	0.01	0.06	1.01	.863	0.91,1.13
Intensiteit alcoholgebruik vader	-0.02	0.05	0.99	.764	0.89,1.09

Noot. SE = standard error; *OR* = odds ratio; *p* = significantieniveau; CI = confidence interval

Intensiteit alcoholgebruik ouders

Voor de variabelen frequentie alcoholgebruik moeder, frequentie alcoholgebruik vader en argumentatie kinderen zijn Sprearman's rho correlaties *(r_s)* berekend, zie Tabel 5. Uit de analyse is gebleken dat er geen significante relaties waren tussen de variabelen.

Tabel 5

Spearman correlatie tussen intensiteit ouderlijk alcoholgebruik en de argumentatie van kinderen

Variabele	1	2	3
1. Frequentie alcoholgebruik moeder	-	.23	-.03
2. Frequentie alcoholgebruik vader	.23	-	.02
3. Argumentatie kinderen	-.03	.02	-

Het verband tussen de intensiteit van het alcoholgebruik van moeder en vader en de argumentatie van kinderen is gemeten aan de hand van een logistische

regressieanalyse, zie Tabel 4. De resultaten van deze logistische regressieanalyse laten zien dat er geen significant verband was tussen de intensiteit alcoholgebruik van moeder en de argumentatie van kinderen *(OR* = 1.01, 95% CI [0.91,1.13], *p* = .863). Ook was het verband tussen de intensiteit van het alcoholgebruik van vader en de argumentatie van het kind niet significant (*OR* = 0.99, 95% CI [0.89,1.09], *p* = .764). Dit betekent dat de intensiteit van het alcoholgebruik van vader en moeder de argumentatie met betrekking tot alcoholblootstelling van het kind niet voorspelt.

Verschil in leeftijd en sekse m.b.t. blootstelling aan het alcoholgebruik ouders

Onder blootstelling aan alcohol worden de argumentaties van de kinderen weergegeven, waaruit bleek dat de kinderen zijn blootgesteld aan het alcoholgebruik van hun ouders (e.g., moeder en/of vader). De resultaten konden onderverdeeld worden in de categorieën: taalgebruik (i.e., verschillen in situaties, frequentie) en woordenschat (i.e., daadwerkelijke hoeveelheid woorden dat een kind heeft gebruikt in de argumentatie). In totaal gaven 16 van de 60 kinderen (26.7%) een argumentatie met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. In deze kwalitatieve resultaten is er voor de argumentaties van de kinderen onderscheid gemaakt in de verschillen in leeftijd (i.e., kinderen van vijf en zes jaar tegenover kinderen van zeven en acht jaar) en de verschillen in sekse (i.e., jongens en meisjes). Kinderen van vier jaar gaven geen argumentatie, waardoor ze niet zijn opgenomen in de resultaten. Het percentage van kinderen in de leeftijd van vijf en zes jaar dat een argumentatie gaf, betrof 19.4%. Van de kinderen van zeven en acht jaar gaf 42.9% een argumentatie met betrekking tot alcoholblootstelling door de ouders. Verder laten de resultaten zien dat van de 16 kinderen het percentage meisjes dat een argumentatie gaf met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders, 56.3% betrof. Voor de jongens betrof dit 43.75%. De verdeling tussen jongens en meisjes was dus nagenoeg gelijk. Uitspraken die kinderen deden, waren onder andere: “Nou mama drinkt ook vaak rode wijn en dat vindt ze ook heel lekker” [1480c1] en “Mama en papa drinken heel vaak wijn” [1480c2].

Leeftijdsverschillen in argumentatie met betrekking tot blootstelling aan alcohol

Woordenschat. In Tabel 6 staat aangegeven hoeveel woorden kinderen van een bepaalde leeftijd gemiddeld gebruikten bij hun argumentatie voor een bepaald alcoholisch drankje met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van de ouders. Uit de resultaten blijkt dat hoe ouder het kind was, hoe meer woorden hij of zij gebruikte om te beargumenteren waarom hij een bepaald drankje had gekozen met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van de ouders. Uit de resultaten blijkt dat kinderen van zeven en acht jaar gemiddeld twee keer zoveel woorden gebruikten in hun argumentatie dan kinderen van vijf en zes jaar om te kunnen beargumenteren waarom ze voor een bepaald alcoholisch drankje hadden gekozen.

Tabel 6

Aantal gemiddeld gebruikte woorden in argumentatie met betrekking tot alcoholblootstelling van kinderen tussen de vier en acht jaar oud.

Leeftijd	Aantal gemiddeld gebruikte woorden voor argumentatie
5 en 6 jaar	6.1
7 en 8 jaar	12.2

Noot. Aangezien kinderen in de leeftijd van vier jaar geen argumentatie hebben gegeven, zijn deze kinderen niet opgenomen in de resultaten.

Taalgebruik. Uit de resultaten blijkt dat het taalgebruik van kinderen ook verschilde per leeftijd. Met taalgebruik wordt de mogelijkheid van het kind bedoeld om een samenhangende situatie te vertellen en een situatie beter uit te leggen en te beargumenteren. Hoe jonger het kind, hoe meer het kind zich beperkte tot het beantwoorden van de vraag. Voorbeelden van argumentatie van kinderen van respectievelijk vijf en zes jaar waren: "Omdat mama ook rosé drinkt" [1250c1] en "Omdat papa die drinkt soms ook bier [1280c2]. Ook werd in de resultaten teruggevonden dat kinderen van vijf en zes jaar, in vergelijking met oudere kinderen, veel aanwijzende voornaamwoorden gebruikten als: "Mijn vader drinkt ook dat altijd" [1460c1] en "Omdat mijn vader dat soms ook drinkt" [1030c1].

Daarnaast laten de resultaten zien dat hoe ouder het kind is, hoe minder de onderzoeker genoodzaakt is om door te vragen doordat het kind uit zichzelf meer argumentatie gaf. Ook gebruikten oudere kinderen meer verschillende woorden. Voorbeelden van argumentatie van kinderen van respectievelijk zeven en acht jaar waren: "Omdat ze moeder is en ze drinkt best wel vaak wijn, dus toen dacht ik dat ze wijn drinkte" [1490c1] en "Mama drinkt eigenlijk veel wijn maar ze vindt champagne toch het allerlekkerste" [1480c1]. Ook werd in de resultaten teruggevonden dat kinderen van zeven en acht jaar vaak beargumenteerden door een specifieke situatie te benoemen om hun argument te versterken. Voorbeelden hiervan zijn: "Omdat moeders drinken vaker wijn dan bier of thee als er een feestje is" [1490c1], "Omdat, uhm, papa drinkt vaak bier bij een dinertje [1140c1]" en "Omdat het hier kerst is, en dat je dan altijd bier drinkt" [1490c1].

Gesteld kan worden dat hoe ouder een kind is, hoe beter het in staat is om door middel van taalgebruik bepaalde keuzes te beargumenteren met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van de ouders. Kinderen van zeven en acht jaar gebruiken vaker situaties om hun argumentaties te ondersteunen dan kinderen van vijf en zes jaar. Kinderen van vijf en zes jaar gebruiken juist veel aanwijzende voornaamwoorden om iets te beargumenteren. Daarnaast gebruiken kinderen van zeven en acht jaar meer woorden om te beargumenteren.

Sekseverschillen in argumentatie met betrekking tot blootstelling aan alcohol

Taalgebruik. Het taalgebruik van de argumentaties van jongens en meisjes richtte zich op specifieke situaties en frequenties van alcoholgebruik door ouders. Van deze 16 kinderen, gaven zes kinderen een argumentatie die betrekking had op blootstelling in een specifieke situatie (11.7%). De kinderen gaven bijvoorbeeld als argumentatie: "Mijn papa drinkt vaak bier bij feestjes, daarom [1110c1]". Hierbij gaven meer jongens (8.3%) een argumentatie voor een specifieke situatie dan meisjes (3.3%). In de argumentaties van jongens en meisjes is er een verschil geconstateerd met betrekking tot de specifieke situaties. Alle meisjes gaven een argumentatie die alleen betrekking had op een feestsituatie. Jongens gaven daarentegen een argumentatie die zowel betrekking had op een situatie tijdens het avondeten als op een feestsituatie. Dit betekent dat de argumentaties van jongens gevarieerder waren dan de argumentaties van meisjes.

De andere tien kinderen (16.7%) gaven een argumentatie die betrekking had op blootstelling aan de frequentie waarin ouders alcohol nuttigen. Hierbij gaven meer meisjes (11.7%) dan jongens (5.0%) een argumentatie. Er werden argumentaties gegeven, zoals: "Omdat mama ook rosé drinkt [1250c1]". De woorden die betrekking hadden op de frequentie van het alcoholgebruik van ouders, waren: soms, ook, meestal, altijd en vaak. De woorden die dus werden gebruikt om de frequentie van het alcoholgebruik van ouders aan te duiden, kwamen tussen meisjes en jongens met elkaar overeen en er is hierin dus geen verschil geconstateerd. Wederom is er geen verschil geconstateerd of de argumentatie van jongens en meisjes meer betrekking had op vaders of moeders.

Woordenschat. In Tabel 7 staat aangegeven hoeveel woorden jongens en meisjes gemiddeld gebruikten bij hun argumentatie voor een bepaald alcoholisch drankje met betrekking tot blootstelling aan alcohol door de ouders. Uit de resultaten blijkt dat meisjes gemiddeld bijna drie keer zoveel woorden gebruiken dan jongens om te kunnen beargumenteren waarom ze voor een bepaald alcoholisch drankje hadden gekozen.

Tabel 7

Aantal gemiddeld gebruikte woorden in argumentatie met betrekking tot alcoholblootstelling van jongens en meisjes.

Leeftijd	Aantal gemiddeld gebruikte woorden voor argumentatie
Jongens	5.6
Meisjes	16.5

Samenvattend kan gesteld worden dat hoe ouder een kind is, hoe beter het in staat is om bepaalde keuzes te beargumenteren met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van de ouders. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat hoe ouder een kind wordt, hoe vaker het kind een argumentatie gebruikt met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van de ouders. Ook blijkt dat hoe ouder het kind is, hoe meer

woorden het kind gebruikt om te beargumenteren en hoe meer verschillende woorden kinderen gebruiken in hun argumentaties. Vervolgens blijkt uit de resultaten dat meisjes gemiddeld meer woorden gebruiken om hun keuze voor een drankje tijdens de eABT-afname te beargumenteren dan jongens. Ook het woordgebruik van meisjes komt meer met elkaar overeen (e.g., meisjes meer dezelfde woorden gebruiken) dan het woordgebruik van de jongens. Tot slot kan er gesteld worden dat het woordgebruik in de argumentaties van jongens gevarieerder is (e.g., jongens meer verschillen in hun argumentaties) is.

Discussie

In dit onderzoek is er gekeken of Nederlandse kinderen tussen de vier en acht jaar bij het toewijzen van alcoholische drankjes in de eABT-tekeningen een argumentatie gebruiken met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van hun ouders. Als eerste werd verwacht dat kinderen tussen de vier en acht jaar een argumentatie kunnen geven met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van hun ouders, wanneer de ouders frequenter alcohol nuttigen (Mares et al., 2015; Zucker et al., 1995). In tegenstelling tot vorige bevindingen blijkt dat er geen significant verband is tussen de frequentie van het alcoholgebruik van de ouders en de argumentatie van het kind. Hierdoor is de hypothese van deze deelvraag verworpen. Een verklaring voor het verwerpen van deze hypothese kan zijn dat meer distale connecties tussen adolescenten en jonge kinderen een grotere rol spelen bij bloostelling aan alcohol dan proximale connecties (Zucker et al., 2008). Dit houdt in dat personen die verder van het kind afstaan (i.e., vrienden, opa’s, oma’s) ook een grote invloed kunnen hebben op de blootstelling aan alcohol bij jonge kinderen. In dit onderzoek zijn deze distale connecties niet meegenomen, aangezien er alleen onderzoek gedaan is naar proximale connecties tussen ouders en kinderen.

Als tweede werd verwacht dat kinderen tussen de vier en acht jaar van ouders die intensiever alcohol nuttigen vaker een argumentatie met betrekking tot blootstelling aan alcohol van de ouders zouden gebruiken (Van der Horst et al., 2006). Uit de resultaten blijkt dat er geen significant verband is tussen de intensiteit van het alcoholgebruik van de ouders en de argumentatie van het kind. Hierdoor is de hypothese van deze deelvraag verworpen. Een verklaring voor het verwerpen van deze hypothese kan zijn dat ook bij dit construct distale connecties tussen adolescenten en jonge kinderen een grotere rol spelen bij bloostelling aan alcohol dan proximale connecties (Zucker et al., 2008).

Als derde werd verwacht dat er een leeftijdsverschil is in de argumentatie met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders in het toewijzen van alcoholische drankjes in de twee eABT-tekeningen bij kinderen tussen de vier en jaar (Tak et al., 2015; Van der Horst, 2001). Uit de resultaten blijkt dat hoe ouder een kind

is, hoe vaker een kind een argumentatie gebruikt met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. Daarnaast gebruiken oudere kinderen een gevarieerdere woordkeuze. Dit komt overeen met de literatuur waarin wordt beschreven dat kinderen van acht jaar situaties, verhalen en objecten beter kunnen beargumenteren dan kinderen van vier jaar en dat oudere kinderen op taalkundig gebied al richting het volwassen taalgebruik gaan (Van der Horst, 2001). Ook het aantal woorden dat kinderen gebruiken bij hun argumentatie verandert naarmate kinderen ouder worden. Hoe ouder een kind wordt, hoe meer woorden hij of zij gebruikt bij het beargumenteren. Dit komt overeen met de literatuur, waarin wordt vermeld dat de woordenschat toeneemt naarmate een kind ouder wordt (Tak et al., 2015). Hierdoor is de hypothese van deze deelvraag aangenomen.

Als vierde werd verwacht dat er een sekseverschil is in de argumentatie met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders in het toewijzen van alcoholische drankjes in de twee eABT-tekeningen bij kinderen tussen de vier en jaar. Er werd verwacht dat meisjes beter hun keuze kunnen beargumenteren aangezien ze een betere taalontwikkeling hebben dan jongens (Shaffer & Kipp, 2014). Daarnaast werd verwacht dat meisjes betere argumentatie geven waarom ze gekozen hebben voor een bepaald drankje in eABT-tekeningen en meer specifieke en langere argumentatie geven dan jongens (Lange et al., in press; Shaffer & Kipp, 2014). Uit de resultaten blijkt dat de meisjes gemiddeld meer woorden hebben gebruikt om hun keuze in de eABT te beargumenteren. De taal is bij meisjes dus beter ontwikkeld dan bij jongens, waardoor zij zich beter verbaal kunnen uitdrukken (Shaffer & Kipp, 2014). Dit betekent dat meisjes beter een argumentatie konden geven dan jongens voor hun keuze in de eABT (Mercer, 2009). Hierdoor is de hypothese voor deze deelvraag aangenomen.

Concluderend, uit de resultaten is gebleken dat 26.7% van de kinderen een argumentatie heeft gebruikt met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. De frequentie en intensiteit van het alcoholgebruik van ouders hebben geen invloed op de argumentatie van kinderen met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. Er zijn verschillen in leeftijd gevonden wat betreft argumentatie met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. Hoe ouder een kind is, hoe vaker het kind een argumentatie geeft met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. Ten slotte zijn er sekseverschillen gevonden met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders en blijkt dat meisjes beter kunnen argumenteren dan jongens.

Sterke en zwakke aspecten

Dit onderzoek heeft meerdere sterke aspecten. Ten eerste is een sterk aspect van dit onderzoek dat er gebruik gemaakt is van een *mixed-method* waarin zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek is gedaan. Hierdoor is het mogelijk geweest om

breder en dieper onderzoek te doen en verschillende informatie te verkrijgen (Johnson & Onwuegbuzie, 2004). Een tweede sterk aspect van dit onderzoek is dat er een coverstory is gebruikt. Het gebruik van een coverstory kan relevant zijn om sociaal wenselijke antwoorden van participanten te voorkomen (Neuman, 2014). Als de participanten het werkelijke doel van het onderzoek zouden weten (i.e., blootstelling aan alcoholgebruik van hun kinderen) dan kunnen de participanten sociaal wenselijke antwoorden geven. Wanneer je het doel breder formuleert (i.e., onderzoek naar leefstijl) zijn participanten minder snel geneigd sociaal wenselijke antwoorden te geven (Neuman, 2014). Een derde en laatste sterk aspect is de betrouwbaarheid van dit onderzoek. Door het protocol dat is opgesteld voor de afname van de eABT, is getracht de eABT afnames voor iedere onderzoeker hetzelfde te laten verlopen. Het gebruik van een protocol zorgt voor meer structuur, waardoor een onderzoeker zich goed kan focussen op de respons van de participant (Scholing, 2002). Dit maakt de test-hertest betrouwbaarheid van het onderzoek hoog is. Verder hebben de onderzoekers met het transcriberen van de resultaten ervoor gezorgd dat de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid hoog was.

Naast sterke aspecten, zijn er ook een aantal zwakke aspecten van dit onderzoek te benoemen. Een eerste zwak aspect van dit onderzoek is het doorvragen tijdens de afname van de eABT. Tijdens de eABT-afname is niet altijd voldoende doorgevraagd op de argumentatie van kinderen met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. Na de eerste interviews hadden de onderzoekers het interview moeten transcriberen en vervolgens analyseren. Hierdoor had tijdig geconstateerd kunnen worden dat er onvoldoende is doorgevraagd op de argumentaties van de kinderen. Ondanks dat dit een zwak aspect is van het onderzoek, is er toch voldoende informatie beschikbaar gekomen door middel van doorvragen. Een tweede zwak aspect van dit onderzoek is de generaliseerbaarheid. Aangezien de steekproef van het onderzoek niet van voldoende omvang was, is het lastig dit onderzoek te generaliseren naar de Nederlandse bevolking. De steekproef vond plaats in de provincie Utrecht, met uitzondering van de stad Utrecht. Ten slotte zijn Islamitische scholen uitgesloten van dit onderzoek. Dit zorgt ervoor dat steekproef niet representatief is voor de gehele Nederlandse bevolking (Neuman, 2014). Ondanks de relatief kleine steekproef, zijn er toch interessante bevindingen gedaan in dit onderzoek. Uit onderzoek blijkt dat er met een kleine steekproef met kleine diversiteit toch valide resultaten verkregen kunnen worden en dat een grote steekproef niet hoeft te zorgen voor de mogelijkheid tot generalisatie. Aangezien deze steekproef weinig diversiteit vertoont in de resultaten is de steekproef meer betrouwbaar (Neuman, 2014). Met behulp van extra onderzoek naar de bevindingen uit het huidige onderzoek is het mogelijk de betrouwbaarheid verder te vergroten. Een derde zwak aspect is de interne begripsvaliditeit van dit onderzoek. Het begrip ‘blootstelling’ bleek een lastig begrip om te meten. De onderzoekers hebben

getracht de interne validiteit van dit onderzoek hoog te houden door de interviews op een goede manier te transcriberen. Tenslotte is het gebruik van een vragenlijst voor ouders een limitatie. Ouders kunnen bij het invullen van een vragenlijst maatschappelijk gewenste antwoorden gegeven hebben waardoor de intensiteit en de frequentie van het alcoholgebruik onderschat wordt. Del Boca en Darkes (2003) hebben echter laten zien dat zelfrapportage toch een betrouwbare en valide manier is om dit te meten.

Aanbevelingen vervolgonderzoek en implicaties

Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen dat de onderzoekers tijdens een volgende eABT-afname actiever doorvragen op de argumentatie met betrekking tot blootstelling aan het alcoholgebruik van ouders. De onderzoeker kan bijvoorbeeld op een vragende toon een woord uit een zin herhalen, waarmee het kind gestimuleerd wordt dieper op dat onderwerp in te gaan (Delfos, 2014). Ook kan de onderzoeker op een non-verbale manier doorvragen door bijvoorbeeld uitnodigend te kijken of bemoedigend te knikken wanneer het kind spreekt over het onderwerp waarover hij meer wil weten (Delfos, 2014). Daarnaast wordt er aangeraden om gebruik te maken van een grotere steekproef bestaande uit personen met een verschillende etniciteit en die verspreid over Nederland wonen (Neuman, 2014). Zo kunnen de resultaten beter gegeneraliseerd worden. Tot slot is het van belang dat interventies gericht op het verminderen van alcoholgebruik onder kinderen en adolescenten rekening houden met de blootstelling aan alcohol door ouders.

Conclusie

Huidige bevindingen zijn belangrijk voor de kennis over de invloed van alcohol op kinderen. Er is gebleken dat gezinsfactoren van invloed zijn op de vroege betrokkenheid van kinderen bij het gebruik van alcohol. Als ouder is het verstandig om hier rekening mee te houden. Wanneer kinderen zo min mogelijk blootgesteld worden aan alcohol, hoe kleiner de kans is dat zij later overmatig alcohol gaan gebruiken.

Literatuur

Baar, P. (2016). Vaardigheidstraining kwalitatieve analyse [PowerPoint slides]. Verkregen van de Universiteit Utrecht.

Berk, L. E. (2013). *Child Development* (9th ed.). Boston: Pearson Education.

Boelema, S., ter Bogt, T., van den Eijnden, R., & Verdurmen, J. (2009). *Fysieke, functionele en gedragsmatige effecten van alcoholgebruik op de ontwikkeling van 16-18 jarigen*. Utrecht: Trimbos-instituut

Centraal Bureau voor de Statistiek (2016). Leefstijl en (preventief) gezondheidsonderzoek; persoonskenmerken. Den Haag/Heerlen: Centraal bureau voor de Statistiek.

Dalton, M. A., Bernhardt, A. M., Gibson, J. J., Sargent, J. D., Beach, M. L., Adachi-Mejia, A. M., ...Heatherton, T. F. (2005). Use of cigarettes and alcohol by preschoolers while role-playing as adults. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine, 159*(9), 854-859. doi:10.1001/archpedi.159.9.854.

Del Boca, F. K., & Darkes, J. (2003). The validity of self-reports of alcohol consumption: State of the science and challenges for research. *Society for the study of addiction, 98*, 1-12. doi:10.1046/j.1359-6357.2003.00586.

Delfos, M. F. (2014). *Luister je wel naar mij? Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar.* Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Englund, M. M., Egeland, B., Oliva, E. M., & Collins, W. A. (2008). Childhood and adolescent predictors of heavy drinking and alcohol use disorders in early adulthood: A longitudinal developmental analysis. *Addiction, 103*(1), 23-35. doi:10.1111/j.1360-0443.2008.02174.x

Ennett, S. T., Bauman, K .E., Foshee, V. A., Pemberton, M., & Hicks, K. A. (2001). Parent-child communication about adolescent tobacco and alcohol use: what do parents say and does it affect youth behavior? *Journal of Marriage and Family, 1*(63), 48-62. doi:10.1111/j.1741-3737.2001.00048.x

Grant, B. F., Stinson, F. S., & Harford, T. C. (2001). Age at onset of alcohol use and DSM-IV alcohol abuse and dependence: A 12 year follow-up. *Journal of Substance Abuse, 13*(4), 493-504. doi:10.1016/S0899-3289(01)00096-7

Gravetter, F. J., & Wallnau, L. B. (2013). *Statistics for the behavioral sciences* (9th ed.). Wadsworth: Cengage Learning.

Johnson, R. B., & Onwuegbuzie A. J. (2004). Mixed methods research: A research paradigm whose time has come. *Educational Researcher, 7*(33), 14-26. doi:10.3102/0013189X033007014

Kleinjan, M., & Engels, R. C. M. E. (2010). Universele preventie van middelengebruik onder jongeren. *Kind en adolescent, 31*(4), 221-233. doi:10.1007/s12453-010-0723-5

Koning, I. M., Engels, R. C. M. E., Verdurmen, J. E. E., & Volleberg, W. A. M. (2010). Alcohol- specific socialization practices and alcohol use in Dutch early adolescents. *Journal of Adolescence, 33*(1)*,* 93-100. doi:10.1016/j.adolescence.2009.05.003

Kuntsche, E., Le Mevel, L., & Zucker, R. A. (2015). *What do preschoolers know about alcohol? Evidence from the electronic Appropriate Beverage Task.* Manuscript in preparation.

Lange, B. P., Euler, H. A., & Zaretsky, E. (in press). Sex differences in language competence of 3- to 6-year-old children. *Cambridge University Press*. doi:10.1017/S0142716415000624

Latendresse, S. J., Rose, R. J., Viken, R. J., Pulkkinen, L., Kaprio, J., & Dick, D. M. (2008). Parenting mechanisms in links between parents' and adolescents' alcohol use behaviors. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 32*(2), 322-330. doi:10.1111/j.1530-0277.2007.00583.x

Lieb, R., Merikangas, K. R., Höfler, M., Pfister, H., Isensee, B., & Wittchen, H.-U. (2002). Parental alcohol use disorders and alcohol use and disorders in offspring: A community study. *Psychological medicine, 32*(1), 63-78*.* doi:10.1017}S0033291701004883

Mares, S. H. W., Stone, L. L., Lichtwarck-Aschoff, A., Engels, R. C. M. E. (2015). Alcohol expectancies in young children and how this relates to parental alcohol use. *Addictive Behaviors, 45*, 93-98. doi:10.1016/j.addbeh.2015.01.007

Mercer, N. (2009). Developing argumentation: Lessons learned in the primary school. In Muller Mirza, N. & Perret-Clemont, A. N. (Red.), *Argumentation and Education* (pp. 177-194). US: Springer.

Mercier, H. (2011). Reasoning serves argumentation in children. *Cognitive Development, 26*(3), 177-191. doi:10.1016/j.cogdev.2010.12.001

Neuman, W. L. (2014). *Understanding research*. Harlow: Pearson Education.

Otten, R., Harakeh, Z., Vermulst, A. A., van den Eijnden, R. J. J. M., & Engels, R. M. C. E. (2007). Frequency and quality of parental communication as antecedents of adolescent smoking cognitions and smoking onset. *Psychology of addictive behaviors, 21*(1), 1-12. doi:10.1037/0893-164X.21.1.1

Pettersson, C., Linden-Bostro, M., & Eriksson, C. (2009). Parental attitudes and behaviour concerning adolescent alcohol consumption: Do sociodemographic factors matter? *Scandinavian Journal of Public Health, 0*, 1-9. doi:10.1177/1403494809105790

Piaget, J. (1962). Play, dreams, and imitation in childhood. New York: Norton

Pitkänen, T., Lyyra, A., & Pulkkinen, L. (2005). Age of onset of drinking and the use of alcohol in adulthood: A follow-up study from age 8-42 for females and males. *Addiction, 100*(5), 652-661. doi:10.1111/j.1360-0443.2005.01053.x

Poelen, E. A. P., Scholte, R. H., Willemsen, G., Boomsma, D. I., & Engels, R. C. M. E. (2007). Drinking by parents, siblings, and friends as predictors of regular alcohol use in adolescents and young adults: A longitudinal twin-family study. *Alcohol & Alcoholism, 42*(9), 362–369. doi:10.1093/alcalc/agm042.

Sartor, C. E., Lynskey, M. T., Heath, A. C., Jacob, T., & True, W. (2006). The role of childhood risk factors in initiation of alcohol use and progression to alcohol dependence. *Society for the study of addiction, 102*(2), 216-225. doi:10.1111/j.1360-0443.2006.01661.x

Saunders, M., Lewis, P., Thornhill, A., Booij, M., & Verckens, J. P. (2011). Methoden en technieken van onderzoek (5th ed.). Benelux: Pearson Education.

Scholing, A. (2002). Gedragstherapeutische en cognitieve interventies bij kinderen met angststoornissen. *Kind en adolescent, 23*, 198-214. doi:10.1007/BF03060861

Shaffer, D. R., & Kipp, K. (2014). *Developmental Psychology: Childhood and Adolescence* (9th ed.). USA: Wadsworth

Snyder, L. B., Fleming Milici, F., Slater, M., Sun, H., & Strizhakove, Y. (2006). Effects of alcohol advertising exposure on drinking among youth. *American Medical Association, 160*(1), 18-24. doi:10.1001/archpedi.160.1.18.

Steinmayr, R., & Spinath, B. (2009). What explains boys' stronger confidence in their intelligence? *Sex Roles, 61*(9), 736–749. doi:10.1007/s11199-009-9675-8

Tak, J., Bosch, J., Begeer, S., & Albrecht, G. (2015). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen en adolescenten.* Utrecht: de Tijdstroom.

Van der Horst, M. L. (2010). The expression of reference by Dutch children of 4, 6 and 8 years old. Verkregen van http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/179446

Van der Vorst, H., Engels, R. C. M. E., Meeus, W., Dekoviç , M., & Vermulst, A. (2006). Parental attachment, parental control, and early development of alcohol use: A longitudinal study. *Psychology of Addictive Behaviors, 20*(2), 107–116. doi:10.1037/0893-164X.20.2.107

Van Zundert, R. M. P., Van der Vorst, H., Vermulst, A. A., & Engels, R. C. M. E. (2006). Pathways to alcohol use among Dutch students in regular education and education for adolescents with behavioral problems: The role of parental alcohol use, general parenting practices, and alcohol-specific parenting practices. *Journal of Famliy Psychology, 20*(3), 456-467. doi:10.1037/0893-3200.20.3.456

Wood, M. D., Read, J. P., Mitchell, R. E., & Brand, N. H. (2004). Do parents still matter? Parent and peer influences on alcohol involvement among recent high school graduates. *Psychology of addictive behaviors, 18*(1), 19-30. doi:10.1037/0893-164X.18.1.19

Zucker, R. A., Donovan, J. E., Masten, A. S., Mattson, M. E., & Moss, H. B. (2008). Early developmental processes and the continuity of risk for underage drinking and problem drinking. *Peadiatrics, 121*(4), 252-272. doi:10.1542/peds.2007-2243B

Zucker, R. A., Kincaid, S. B., Fitzgerald, H. E., & Bingham, C. R. (1995). Alcohol schema acquisition in preschoolers: Differences between children of alcoholics and children of nonalcoholics. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research, 19*(4), 1011-1017. doi:10.1111/j.1530-0277.1995.tb00982.x